

УДК 636.3.082 (477.8)
© 2013

Д.П. ПЕРІГ,
кандидат
сільськогосподарських наук

Я.І. КИРИЛІВ,
доктор сільськогосподарських
наук, член-кор. НААНУ

Львівський національний
університет ветмедичини та
біотехнологій імені С.З. Гжицького

Проведено аналіз розвитку вівчарства у західному регіоні України та обговорюється порівняльна оцінка між деякими продуктивними показниками молодняку чистопородних місцевих прекосів та їх помісей зі скороспілими напівтонкорунними вівцями м'ясо-вовнового напрямку продуктивності породи суффольк.

У західному регіоні України історично склалися три зони вівчарства: передкарпатська (Тернопільська, Рівненська, Волинська та низинні райони Львівської, Івано-Франківської та Чернівецької областей), карпатська (гірські райони Львівської, Івано-Франківської, Чернівецької та Закарпатської областей) та закарпатська (низинні райони області). Кожна із цих зон характеризується своєю специфікою розвитку вівчарства, що обумовлено як природно-кліматичними умовами його існування, так і відповідним генотипом овець. Особливу увагу привертає до себе передкарпатська зона, якій притаманні вологий клімат, велика розораність земель та перевага господарств з розвитку молочного скотарства.

Серед усіх видів сільськогосподарських тварин вівці здатні найбільш ефективно використовувати дешеві природні непридатні для сільськогосподарського виробництва пасовища, на яких вони наросшують свою живу масу та накопичують дешеву і високоякісну продукцію – вовну, овчину, баранину та молоко [2, 4].

З метою вдосконалення теперішньої популяції овець передкарпатської зони західного регіону України нами були проведені дослідження. Для цього були узагальнені попередньо отримані дані інших учених та результати досліджень, проведених на поголів'ї

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ВІВЧАРСТВА В УМОВАХ ЗАХІДНОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

овець в ННВЦ “Комарнівський” ЛНУВМ та БТ імені С.З. Гжицького. Об'єктом досліджень був чистопородний та помісний молодняк різної кровності першого покоління, одержаний від схрещування вівцематок місцевих прекосів з баранами суффольк [5].

Результати досліджень та їх обговорення. Вівчарство в передкарпатській зоні України розвивалося з давніх часів. Вівці, яких розводили в селянських господарствах Передкарпаття, були грубо вовновими. Їх вовна через низьку якість текстильною промисловістю не перероблялася. З грубої вовни селяни виготовляли переважно килимові вироби, а з овчин – кожухи. Вівці характеризувалися надмірно низькою вовною та м'ясною продуктивністю. Так, жива маса вівцематок становила 25–35 кг, а річний настриг немитої вовни – 1,2–1,5 кг.

У зв'язку з цим програмою розвитку вівчарства передбачалося перетворити малопродуктивне грубововнове вівчарство Передкарпаття в тонкорунне шляхом поглинального схрещування грубововнових маток з баранами тонкорунної породи прекос. У результаті було створено новий масив тонкорунних овець – місцевих прекосів [6].

Починаючи з 1992 року, поголів'я овець у регіоні різко зменшилось. Якщо шукати причини занепаду галузі, то вони є – як об'єктивними, так і суб'єктивними.

Першою причиною відсталості галузі є те, що, незважаючи на докорінне поліпшення якості вовни та деяке збільшення настригів, місцеві прекоси залишаються порівняно малопродуктивними. Так, жива маса вівцематок становить 35–45 кг, а настриг немітої вовни – 2,5–3,5 кг. Зрозуміло, що такий низький рівень продуктивності місцевих прекосів не може задовольняти сучасні вимоги до галузі.

Другою причиною збитковості галузі були істотні недоліки в організації відтворення стада. Практикою доведено, що у товарному вівчарстві питома вага вівцематок у стаді повинна становити 70–80 %, а не 40 %, як часто буває. Таке збільшення питомої ваги у стаді вівцематок дає можливість збільшити виробництво молоді баранини на 22–24 % за рахунок підвищення виходу ягнят.

Третьою причиною низької продуктивності овець є недостатній рівень їх годівлі та утримання, зокрема в зимово-стійловий період, що гальмує прояв і розвиток генетичного потенціалу овець любой породи. Особливо це стосується протеїнового живлення.

Четвертою причиною відставання галузі є недоліки в організації та проведенні вирощування племінного молодняка.

П'ятою причиною занепаду вівчарства в господарствах регіону полягає в поганій організації збуту та переробки вівчарської продукції – вовни та овчин, що викликало таку ситуацію в господарствах та спад розвитку галузі.

Отже, як вважають більшість практиків-вівцеводів, це і є основні істотні причини, які зумовили занепад вівчарства.

З метою підвищення м'ясної і вовнової продуктивності місцевих прекосів на вівцефермі селянської спілки “Явір” (колишній колгосп “Правда”) Мостиського району провели схрещування тонкорунних вівцематок місцевих прекосів з напівтонкорунними довгововновими скороспілими баранами англійської породи ромні-марш. Унаслідок такого схрещування був одержаний помісний кросбредний молодняк, який в однакових умовах годівлі, догляду і утримання істотно переважав аналогів місцевих прекосів. Так, за даними М.Й. Головача [1], жива маса помісних

кросбредних ярочок і баранчиків при народженні була більшою, ніж у ровесників місцевих прекосів відповідно на 15,9 і 16,5 %. Перевага за живою масою помісних ярочок та баранчиків над місцевими прекосами збереглася протягом усіх вікових періодів росту і розвитку молодняка. У середньому за усі вікові періоди постнатального росту і розвитку (18 міс.) перевага помісей над аналогами місцевих прекосів становила по групі баранчиків 10,6, а ярочок – 10,2 %.

За настригом немітої вовни помісні кросбредні ярки переважали місцевих прекосів на 15,2 %, а за настригом митої вовни – на 26,6 %. Природна довжина вовни на бочку в помісних кросбредних ярочках у річному віці становила в середньому 12,8 см проти 10,3 см у місцевих прекосів. Напівтонка помісна вовна мала люстровий блиск.

Кафедрою технології виробництва продукції дрібних тварин Львівської національної академії ветеринарної медицини імені С.З. Гжицького спільно із співробітниками кафедри вівчарства і козівництва Краківської рільничої академії (Польща) та біотехнологічного центру (с. Грядя Львівської області) було проведено штучне осіменіння (лапароскопічним методом) ярочок місцевих прекосів ($n = 21$) спермою баранів іншої скороспілої породи суффольк.

Чому вибір поліпшувачої породи випав на породу суффольк?

Вівці породи суффольк належать до скороспілих короткововнових м'ясо-вовнових овець, які продукують високоякісну баранину і вовну кросбредного типу. Вони середні за величиною (барани – 80–100, матки – 65–80 кг), мають відмінні м'ясні форми: коротку і товсту шию, довгий і широкий тулуб, рівну лінію спини і задку, добре виповнені стегна, короткі і широко розставлені ноги. В овець добре розвинена скороспілість: 5–6-місячні ягнята досягають майже 75–80 % маси дорослих тварин, мають середньодобові прирости живої маси 300–400 г та дають високоякісну баранину, яка легко засвоюється організмом людини. Після забою добре доглянутих 6–7-місячних ягнят одержують тушки 30–35 кг. За вмістом білка і жиру вона рівноцінна яловичині. Молода баранина щодо поживності

ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОБНИЦТВА ТА МАРКЕТИНГ У ВІВЧАРСТВІ

Проблеми розвитку вівчарства в умовах західного регіону
України та шляхи їх вирішення

прирівнюється до бекону. До того ж вівці є стійкими до паразитарних та інфекційних захворювань, що унеможливує зараження цими захворюваннями людей через вживання баранини.

Крім м'яса, ці високопродуктивні тварини дають коротку вовну кросбредного типу. Вона відрізняється високою якістю і може використовуватися для виготовлення трикотажу і технічних сукон. Руно з овець біле, а покривний волос на голові та ногах чорний. Довжина вовни 8–10 см, а вихід чистого волокна – 60 % [3].

Унаслідок проведених схрещувань було одержано помісних нащадків різної кровності (табл. 1). Характеризуючи скороспілість молодняку овець між помісними групами, бачимо, що найвища скороспілість прита-

манна молодняку овець другого покоління і від розведення “в собі”, а найнижча – по помістях першого покоління, які одержані внаслідок спаровування малопродуктивних маток місцевих прекосів з баранами породи суфгольк. Так, у середньому за всі вікові періоди масового росту (від народження до 18 місяців) перевага помісей другого покоління і від розведення “в собі” за живою масою над помісними аналогами першого покоління в ярочок становила відповідно 15,1 і 19,5, а в баранчиків – 16,6 і 19,4 %.

Отримані кросбредні вівці, порівняно з місцевими прекосами, характеризуються більш довгим, широким і глибоким тулубом та краще вираженими м'ясними формами екстер'єру.

Як відомо, вовнова продуктивність місце-

1. Жива маса помісного молодняку овець, кг

Вік, місяців	Група	Ярочки			Баранчики		
		<i>n</i>	$\bar{X} \pm m$	<i>Cv</i> , %	<i>n</i>	$\bar{X} \pm m$	<i>Cv</i> , %
При народженні	Прекоз	10	2,76±0,10	9,92	10	3,22±0,09	5,53
	I покоління	8	4,15±0,11	7,02	10	4,48±0,10	6,70
	II покоління	15	4,20±0,11	9,80	10	4,45±0,10	6,74
	“в собі”	20	4,17±0,10	10,46	10	4,39±0,09	6,15
4	Прекоз	10	16,48±0,30	10,01	10	17,15±0,20	6,30
	I покоління	8	18,28±0,42	6,09	10	21,43±0,53	7,41
	II покоління	15	22,55±0,58	9,62	10	26,34±0,55	6,26
	“в собі”	20	23,82±0,59	10,80	10	27,05±0,57	6,32
9	Прекоз	10	25,64±0,56	11,97	10	26,42±0,46	9,54
	I покоління	8	36,24±0,75	5,48	10	40,40±0,62	4,60
	II покоління	15	41,40±0,76	6,87	10	47,55±0,68	4,29
	“в собі”	20	42,65±0,76	7,77	10	48,71±0,70	4,31
12	Прекоз	10	30,27±0,57	10,27	10	31,25±0,45	9,27
	I покоління	8	38,58±0,78	5,36	10	43,15±0,71	4,94
	II покоління	15	43,86±0,80	6,82	10	50,74±0,72	4,26
	“в собі”	20	45,16±0,82	7,92	10	51,92±0,74	4,28
18	Прекоз	10	38,21±0,52	7,56	10	40,58±0,41	5,50
	I покоління	8	49,80±1,12	6,36	3	59,63±1,40	3,32
	II покоління	15	56,75±0,90	5,93	10	68,75±0,82	3,58
	“в собі”	20	58,74±0,92	6,83	10	70,25±0,85	3,63

ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОБНИЦТВА ТА МАРКЕТИНГ У ВІВЧАРСТВІ

Проблеми розвитку вівчарства в умовах західного регіону
України та шляхи їх вирішення

вих прекосів порівняно невисока. Значна частина овець в отарах належить до дрібних, що є однією з причин низьких настригів вовни. Поряд з цим, поголів'я овець місцевих прекосів здебільшого характеризується рідкою вовною та недостатньою оброслістю рунною вовною черевної частини тіла, а також небажаною звивистістю вовни – “нитка”. Низька вовнова продуктивність та небажані деякі технічні ознаки вовни стали основними причинами незадовільної господарської ефективності їх розведення. Тому виникла

необхідність породного поліпшення низькопродуктивних місцевих прекосів не тільки в плані покращення м'ясної продуктивності, але і вовнової. З цією метою були використані барани скороспілої короткововнової породи суффольк польської селекції.

У наших дослідженнях виявлено, що в однакових умовах годівлі і утримання схрещування вівцематок місцевих прекосів з напівтонкорунними баранами породи суффольк істотно покращує вовнову продуктивність помісей (табл. 2). Враховуючи вихід митої

2. Вовнова продуктивність та деякі технічні ознаки вовни ярок

Показники	Група	n	$\bar{X} \pm m$	$\pm \delta$	Cv, %
Настриг немитої вовни, кг	Прекос	10	3,31±0,09	0,27	8,16
	I покоління	8	3,51±0,13	0,36	10,26
	II покоління	10	3,63±0,11	0,34	9,37
	“в собі”	10	3,95±0,11	0,33	8,35
Настриг митої вовни, кг	Прекос	10	1,63±0,05	0,14	8,59
	I покоління	8	1,85±0,08	0,22	11,89
	II покоління	10	1,94±0,07	0,21	10,82
	“в собі”	10	2,15±0,06	0,17	7,91
Вихід чистого волокна, %	Прекос	10	49,25±1,42	4,26	8,65
	I покоління	8	52,68±2,34	6,21	11,79
	II покоління	10	53,44±2,00	6,00	11,23
	“в собі”	10	54,35±1,53	4,59	8,44
Природна довжина вовни, см					
При відлученні	Прекос	10	3,90±0,06	0,18	4,61
	I покоління	8	4,75±0,09	0,24	5,05
	II покоління	10	5,12±0,09	0,26	5,08
	“в собі”	10	5,25±0,08	0,23	4,38
При стриженні	Прекос	10	10,33±0,18	0,53	5,13
	I покоління	8	11,54±0,26	0,68	5,89
	II покоління	10	11,65±0,24	0,71	6,10
	“в собі”	10	11,85±0,21	0,62	5,23
Справжня довжина вовни, см					
При стриженні	Прекос	10	12,28±0,12	0,36	2,93
	I покоління	8	12,65±0,11	0,29	2,29
	II покоління	10	12,88±0,10	0,29	2,28
	“в собі”	10	13,12±0,11	0,32	2,44

ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОБНИЦТВА ТА МАРКЕТИНГ У ВІВЧАРСТВІ

Проблеми розвитку вівчарства в умовах західного регіону
України та шляхи їх вирішення

вовни, можна констатувати, що за вовною продуктивністю, зокрема за настригом вовни у чистому волокні, помісні ярки першого і другого поколінь переважають своїх аналогів місцевих прекосів відповідно на 7,0 і 8,5 %, а від розведення “в собі” – на 10,4 %.

Відомо, що вовною продуктивністю оцінюють не тільки за величиною настригів, але й за технічними ознаками вовни, серед яких особливе значення приділяють її довжині, тонині, міцності, звивистості та ін.

За природною довжиною вовни при відлученні помісні ярки першого і другого поколінь переважають ровесниць місцевих прекосів відповідно на 21,8 і 31,3 %, а від розведення “в собі” – на 34,6 % (табл. 2).

Аналізуючи дані природної довжини вовни піддослідних тварин при їх стриженні, можна стверджувати, що помісні ярки всіх трьох груп характеризуються вищою енергією росту вовни в довжину, ніж місцеві

прекоси. За цими показниками помісні ярки першого і другого поколінь переважають ровесниць місцевих прекосів відповідно на 11,7 і 12,8 %, а від розведення “в собі” – на 14,7 %. Справжня довжина вовни виявилася також більшою в помісних ярок: у першому поколінні – на 3,0, у другому – на 4,9 та від розведення “в собі” – на 6,8 %.

Вовна місцевих прекосів характеризується в основному нормальною звивистістю вовни, проте значна частина овець має небажану звивистість – “нитка”, тоді як вовна помісей характеризується середньою за величиною звивистістю з переважанням плоскої форми завитків. Крім того, на відміну від вовни місцевих прекосів для неї характерний деякий люстровий блиск.

Отже, за вовною продуктивністю і якістю вовни помісі всіх трьох піддослідних груп істотно переважають місцевих прекосів.

Висновки

Результати проведених досліджень свідчать про те, що в умовах західного регіону України економічно найбільш вигідним і перспективним є скороспіле напівтонкорунне м'ясо-вовнового напрямку продуктивності кросбредне вівчарство, створене на основі схрещування тонкорунних вівцематок місце-

вих прекосів з високопродуктивними баранами породи суффолк.

Враховуючи те, що в 9 місяців помісні кросбредні баранчики в середньому досягають 67,8 % своєї 18-місячної живої маси, то нагул і відгодівлю їх доцільно проводити до 9-місячного віку.

Бібліографія

1. Головач М.Й. Біологічні особливості та господарські показники помісних овець прекокс × латвійська темноголова і прекокс × ромні-марш в умовах Прикарпаття: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. с.-г. наук / М.Й. Головач. – Львів, 1996. – 23 с.
2. М'ясна продуктивність і комплекція тіла м'ясо-вовнових овець в різних екологічних зонах Карпатського регіону / М.Й. Головач, Д.П. Періг, М.М. Головач [та ін.] // Наук. вісник ЛНАВМ імені С.З. Гжицького. – Львів, 2005. – Т.7 (№ 2), ч. 2. – С. 50–54.
3. Кирилів Я.І. Міжнародний семінар з вівчарства / Я.І. Кирилів, Д.П. Періг // Сільський господар. – Львів, 2003. – № 5–6. – С. 34–35.

4. Періг Д.П. Розвиток популяції овець карпатської зони України / Д.П. Періг, Л.Г. Гіль, Я.І. Кирилів // Наук. вісник ЛНАВМ ім. С.З. Гжицького. – Львів, 2003. – Т. 5 (№ 3), ч. 4. – С. 182–187.

5. Періг Д.П. Особливості масового та лінійного росту помісного кросбредного молодняка овець в різні вікові періоди постнатального онтогенезу / Д.П. Періг, Я.І. Кирилів // Науковий вісник ЛНУВМ та БТ імені С.З. Гжицького. – Львів, 2012. – Т. 14, № 2 (52), ч. 2. – С. 282–293.

6. Терек В.І. Поліпшення місцевих грубововнових овець методом схрещування / В.І. Терек // 36. наук. праць Львівського Будинку Вчених. – Львів, 1961. – С.171–174.

Рецензенти – доктори сільськогосподарських наук, професори **З.Є. Щербатий, С.Г. Шаловило**